

MTTDA MATEMATIK TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISH

Cho'ponova Sharifa Bozor qizi

*Denov tadbirkorlik vapedagogika instituti “Maktabgacha
ta’lim”yo’nalishi talabasi*

Annotatsiya: *Bizga ma'lumki, sodda matematika orqali maktabgacha yoshdagi bolalar son va sanoq, geometrik shakllar. vaqt va fazo haqida, kattaliklar haqida b o s h la n g 'ic h bilimlarni oladilar. Bu bilimlar yordamida bolalar idrok qilinadigan obyektlarning xususiyatlarini analiz va sintez qilish, taqqoslash va umumlashtirishning eng sodd bog'lanishlari hamda ular orasidagi munosabatlarni tushunib oladilar.*

Kalit so'zlar:*milliy qadriyatlar,tug'ma layoqat,kasbiy tayyorgarlik,miqdor va son,kattalik,geometric figuralar.*

Matematik tasavurlarni shakllantirish metodikasi nazariyasining tarixi,hozirgi holati va zamonaviyligi. O 'zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risida”gi Qonuni va Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi taiablari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarga ta’lim-tarbiya berishning asosiy maqsadi yosh avlodni istiqloq mafkurasi asosida soglom , har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalash va maktab ta’limiga tayyorlashdan iboratdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta’lim-tarbiya berishning asosiy vazifalari bolalarni jismoniy, aqliy va ma’naviy jihatdan rivojlantirishda ularning tug'ma layoqati, qiziqishi, ehtiyoji va imkoniyatlarini hisobga olgan holda, milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida muntazam ta’lim olishga tayyorlashdan iborat.

Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarga ta’Jim berish jarayonini

takomillashtirishning asosiy vazifalaridan biri bo'lajak pedagogning ilmiy va uslubiy ta'minlanganligi, uning kasbiy tayyorgarligini oshirishdan iborat.

Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarda miqdor va son, narsalarning kattaliklari va shakli, geometrik figuralar haqidagi tushunchalami shakllantirish uchun bir xil harakat usullarini har xil vaziyatlarda va har xil ko'rsatma materiallar bilan ko'p martalab aytib ko'rsatish ularni bolalar o'zlashtirishlariga imkon beradi.

Matematik bilimlar bolalarga, ular nimani bilib olganliklari va nimaning

uddasidan chiqq olishlarini hisobga olgan holda, aniq tizim va ketma-ketlikda beriladi. Bolalarning matematik tushunchalami muvaffaqiyatli o'zlashtirishi,ularning idrokini ya'ni sensor tuyg'ularini o'stirish bilan bevosila bog'liqdir.



Absraktlashtirish qobilivali predmetlarning

xususiyatlari va shu xususiyatlarga qarab mazkur predmetlarni bir- biriga taqqoslash hamda gumhlarga ajratish asosida o'sib boradi. Shuning uchun bola maktabga borguniga qadar unda matematik tasavvurlarni shakllantirish uchun maktabgacha ta'lim tashkilotlarida barcha o'quv-tarbiya ishlari bir-biri bilan uzviy bog'liq ravishda ish olib boriladi. Fan-texnika nihoyatda ja d a l rivojlanayotgan bugungi davrda bolalarning turli sohalardagi tajribalarni sodda holda o 'r g a n i s h i va ulardan amaliyotda foydalana olishi uchun ularning maktabgacha yoshdan kerakli va zarur bilimlarni egallashlariga jiddiy e'tibor berishimiz lozim. Ayniqsa, matematik bilimlar bola hayotida, uning har tomonlama r i v o j l a n i s h i d a kata ahamiyatga ega. Ilk matematik tushunchalarning qanchalik aniq va mustahkam bo'lishi bolalar tafakkurining, ulardagi analiz va sintez, mantiqiy fikrlash, xulosa ehiqarish jarayonlarining kuchli bo'lishini ta'minlaydi.

Bizga ma'lumki, sodda matematika orqali maktabgacha yoshdagi bolalar son va sanoq, geometrik shakllar. vaqt va fazo haqida, kattaliklar haqida b o s h l a n g 'i c h bilimlarni oladilar. Bu bilimlar yordamida bolalar idrok qilinadigan obyektlarning xususiyatlarini analiz va sintez qilish, taqqoslash va umumlashtirishning eng soda bog'lanishlari hamda ular orasidagi munosabatlarni tushunib oladilar.

Ilk sodda matematik tasavvurlarni shakllantirish natijasida bolalarda:

- geometrik shakllar va predmetlarning shakli haqidagi tasavvurlar shakllantiriladi;
- fazoviy munosabatlarni tushunish va fazoda mo'ljal olish ko'nikmasi hosil qilinadi;
- vaqt haqida tasavvurlar shakllantiriladi;
- miqdor (kattalik) haqida tasavvurlar hosil qilinadi;
- son va sanoq haqida bilimlar berilib, birinchi va ikkinchi o'nlik ichida miqdoriy munosabatlar haqida tushunchalar hosil qilinadi.

Ta'limiy faolivatlar mavzusi, maqsad-vazifalari, kutilayotgan natijalar, kerakli jihozlar, ta'limiy faoliyatning borishi to'liq yoziladi.

Ta'limiy faoliyatlar davomida bolalar mustaqil amaliv topshiriqlarni bajarib. Turli interfaol usullar yordamida topshiriqlarni yechib, o'yinlarni o'ynab, ijod qilgan holda yangi matematik tushunchalami o'rganib, bilim va ko'nikmalarini mustahkamlab boradilar.

Agar bola masalani yechishdagi yangilikni, masalani qiziqarli yechish

uslubini, doim qoMlab kelgan an'anaviy uslublaridan voz kechib, masalaning yangi yechimlarini, muammoning asosiy bog'lanish mohiyatini anglash va uni yechish uchun turli usullarni topish, amaliy masalalarni



yechish, muammolardan chiqish, oldindan aytib berish qobiliyatlariga ega bo'lsa, unda matematik tushunchalar rivojlangan hisoblanadi.

Matematik bilimlar bolalarga ma'lum tizim va izchillikda berilishi, bunda yangi bilim kamroq miqdorda, ya'ni bolalar o'zlashtirib oladigan darajada bolishi kerak. Shuning uchun ham bir vazifa bir qancha mayda qismlarga bo'linib, ular birin-ketin o'rganib boriladi.

Tarbiyachi har bir yosh guruhining dasturi qanday tuzilganini bilishi lozim.

Bu unga o'z guruhidagi bolalarning matematikaga doir bilim darajalarini aniqlash uchungina emas, balki maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda boshlang'ich matematik tasavvurlarni o'rnatish yuzasidan olib boriladigan barcha ishlar tizimida har bir ta'limiy faoliyatning qanday muhim rol o'ynashi va o'rin egallashini ko'z oldiga keltirish uchun ham imkon beradi. Zero, ta'lim-tarbiyani izchil rivojlantirish ona Vatanga sadoqatli, bilimli, chinakam komil insonlarni voyaga yetkazishning asosiy shartidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. -T.: O'zbekiston. 2012.
2. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. -T.: O'zbekiston, 1997.
3. Uzbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi tayyorlash Milliy dasturi. -T.: O'zbekiston, 1997.
4. Uzbekiston Respublikasi Prezidentining “2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillash tirish chora-tadbirlari tuzilishi”TM 2707-sonli Qarori. 2016 yil, 29 dekabr.
5. Uzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatini takomillash tirish tuzilishi” gi 528-sonli Qarori. 2017 yil, 19 iyul.
6. Uzbekiston Respublikasi Prezidentining «Maktabgacha ta'lim tizimi bo'sh qismlarini tuzatib takomillash tirish chora-tadbirlari tuzilishi»gi PQ-5198-sonli Qarori. 2017 yil 30 sentyabr.
7. “Uzbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konseptsiyasi. Uzbekiston Respublikasi Prezidentining “Uzbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konseptsiyasini tasdiqlash tuzilishi” gi 2019 yil 8 maydagi PQ-4312- son Qaroriga 1-ilova.

